

Zeearend en Visarend

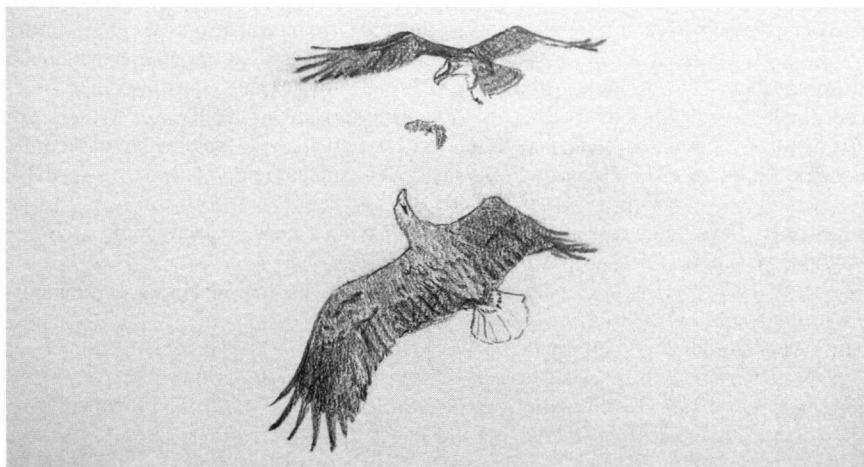
Theo van Lent

Op zaterdag 16 september 2006 zag ik met drie vogelvrienden en enkele anderen opmerkelijk gedrag van een Zeearend. Wij stonden tegen 11.00 u aan het Jan van de Boschpad in Flevoland met schitterend weer: onbewolkt, zonnig, nauwelijks wind. Vanuit het noorden verscheen een donkere Zeearend, die rustig schroefde en zeilde en na een kwartier in een boom landde. Wij konden met de literatuur erbij vaststellen dat het een juveniel was. De eerste sinds mensenheugenis uitgevlogen Zeearend in Nederland bleek zich goed te kunnen redden. Kort daarop verscheen een tweede Zeearend, een adult met duidelijk waarneembare witte staart. Deze vogel bleef verder op de achtergrond. Daarop zagen we een Visarend, die hoog rondschoefde, maar ineens omlaag dook. In de telescoop zag ik hoe de vogel in etappes daalde, maar de laatste twintig meter een echte stootduik inzette en achter een rietkraag verdween. Kort daarop zagen wij hem weer met een forse vis. De vogel vloog oostwaarts; wij vroegen ons af waarom de vis niet werd opgegeten. De Visarend draaide bij en vloog met zijn vis onze kant op. Wat een energieverlies! Waarom at dat beest die vis niet op? In een rechte lijn vloog hij in zuidwestelijke richting, en toen kwam de adulte Zeearend weer in beeld. Deze vloog achter de Visarend aan, wat in eerste instantie nog toevallig leek. Ineens ging de Zeearend zeer snel vliegen; de normaal zichtbare 'vingers' verdwenen uit het zo bekende vliegbeeld. In deze pose met snelle en zeer krachtige vleugelslagen leek de Zeearend op een reusachtige Kievit.

De Zeearend in volle achtervolging, let op gesloten handvleugels (Theo van Lent). *The White-tailed Eagle in full pursuit, notice closed primaries.*

Het werd snel duidelijk dat de Visarend geen enkele kans had, hij werd ingehaald en we zagen hoe de Zeearend schuin van onderen de Visarend aanviel. De laatste liet de vis vallen die in de vlucht werd gegrepen door de Zeearend. Dit alles op een hoogte van 60 tot 80 meter. De Zeearend draaide met de vis 180 graden, zeilde rustig omlaag en landde op de grond. Inmiddels was een derde Zeearend aanwezig, die ook op die plek neerstreek. Deze vogel had ook een lichte kop en een witte staart. Iemand zei: 'Zijn we hier echt in Nederland?' Kort daarop vloog de Zeearend met de vis of een stuk daarvan naar het jong, die de vis aannam in de boom, maar de prooi liet vallen. Het moge duidelijk zijn dat er door de aanwezige vogelaars stevig werd nagekaart over deze waarneming, die hoogstwaarschijnlijk een 'once-in-a-lifetime-experience' zal blijven. We kwamen tot twee voorlopige conclusies.

De Visarend laat zijn vis vallen, impressie van de kunstenaar (Theo van Lent). *Osprey drops fish.*

Ten eerste: De Visarend had vlak na het slaan van de vis in de gaten dat een Zeearend het op zijn prooi gemunt had. Wij hadden dat nog niet gezien, maar die Visarend dus wel. Deze wist dat neerstrijken met de vis een zeker verlies van de prooi zou opleveren, daarom werd er zo lang gevlogen. Dat de Visarend zijn prooi alsnog zou verliezen, was misschien ook wel nieuw voor hem.

Ten tweede: wat moet dat worden als de Visarend zich eveneens als broedvogel vestigt in de Oostvaardersplassen? Met de Zeearend krijgt hij er een niet te onderschatten kleptoparasiet bij. Vergeet niet dat de juveniele Zeearend dit heerlijke schouwspel heeft gezien en op deze septemberochtend het een en ander heeft geleerd!

Wat ik wil weten van de deskundigen: Is dit gedrag van Zeearenden bekend? De vogel gedroeg zich als een jager die een meeuw een prooi afhandig maakt. In ieder geval is mijn beeld van de Zeearend door deze waarneming drastisch gewijzigd. Van de traag rondschroevende aaseter blijft weinig over. Het is mij nu ook duidelijk hoe de twee

oudervogels het afgelopen voorjaar hun jong en zichzelf konden voeden: als ze op deze manier over een veld met Grauwe Ganzen met nog niet vliegvlugge jongen komen aanscheuren, hebben ze het ganzenvlees voor het uitkiezen.

Naschrift

In de literatuur wordt veelvuldig verwezen naar de Zeearend als een behendig prooi-afpakker. Glutz von Blotzheim *et al.* (1971) noemen met name de Visarend als soort die zeer regelmatig van zijn prooi wordt beroofd; dat overkomt ook Rode Wouw, Zwarte Wouw, Buizerd en Slechtvalk, maar minder vaak dan Visarenden. Daar worden door Fischer (1971) Grote Mantelmeeuw en Sneeuwuil aan toegevoegd. Norén (1981) nam in Zweden waar dat een Zeearend een vliegende Aalscholver aanviel die onmiddellijk zijn vis uitbraakte. In Nederland zag Frank de Roder (2005) hoe een onvolwassen Zeearend soepeltjes een Havik zijn prooi ontfutselde. De interactie tussen een Zeearend en een valkeniershavik op 14 februari 1948 op de Oud-Reemsterheide (Planken Wambuis) kan een inschattingsfout van de arend zijn geweest, die misschien heeft gedacht dat de gelande Havik een prooi had gevangen (Dijkstra 1948). Zeearenden zijn dus handige kleptoparasieten; in alle beschreven gevallen, waaronder bovenstaande, staan de waarnemers verbluft van de snelheid en wendbaarheid van de arend. (RGB)

Dijkstra H. 1948. Duel tussen Zeearend *Haliaeetus albicilla* en Jachthavik *Accipiter gentilis*. Limosa 21: 101-102.

Fischer W. 1970. Die Seeadler. Neue Brehm-Bücherei 221. Ziemsen Verlag, Wittenberg-Lutherstadt.

Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.

Norén L.-G. 1981. (White-tailed eagles *Haliaeetus albicilla* kleptoparasitizing Cormorants *Phalacrocorax carbo*.) Vår Fågelvärld 40: 216.

Roder F.E. de 2005. Spectaculaire actie van een Zeearend *Haliaeetus albicilla* in de IJsselmonding. De Takkeling 13: 80-81.

Summary

Lent T. van 2006. White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* kleptoparasitizing Osprey *Pandion haliaetus*. De Takkeling 14: 206-208.

On 16 September 2006, an Osprey was observed catching a big fish in the Oostvaardersplassen in the central Netherlands. This bird was easily outflown by an adult White-tailed Eagle that pursued the Osprey in a fast and powerful flight with closed wing tips (almost like a Lapwing). Upon overhauling the Osprey, the eagle attacked from below, forcing the Osprey to drop its fish; the latter was caught by the eagle in the air (60-80 m above ground level). The eagle landed and was soon accompanied by another adult. Shortly afterwards, the eagle transported (part of) the fish to a juvenile White-tailed Eagle that was sitting nearby.

Adres: Reijnier Vinkeleskade 25, 1 hoog, 1071 SR Amsterdam, t.lent@chello.nl